

Täysistunto

Tiistai 11.6.2024 klo 14.01—20.50

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 65/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Esittely, ministeri Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.30 **Oikeusministeri Leena Meri** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaan hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi rikoslaissa. Lisäksi eri toimenpitein autetaan avioliittolakiin perustumattomaan niin sanottuun uskonnolliseen tai kulttuuriseen avioliittoon pakotettuja henkilöitä. Nyt annettu hallituksen esitys perustuu siis hallituksen hallitusohjelmaan. Sillä myös toteutetaan avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttä koskeva lakivaliokunnan ja eduskunnan ponsi, joka annettiin kevätkaudella 23.

Ehdotuksen mukaisesti rikoslain ihmiskauppaa koskeviin säännöksiin lisättäisiin, että ihmiskauppana rangaistavaa olisi teko, jonka tarkoituksena olisi pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattaminen. Avioliittoon pakottaminen on nykyisen sääntelyn mukaisesti ihmiskauppana rangaistavaa ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin saattamista koskevan tarkoituksen mukaisesti. Ihmiskauppaa koskevan säännöksen ja sitä koskevien lainsäädännön esitöiden perusteella voidaan kuitenkin pitää tulkinnanvaraisena sitä, onko avioliittoon pakottaminen rangaistavaa sellaisenaan, vai tulisiko kyseessä olla sellaisen pakkoavioliittoon saattamisen, jota voidaan pitää ihmisarvoa loukkaavia olosuhteita vastaavana. Ehdotuksen myötä sääntelyä selkeytettäisiin näiltä osin, kun pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattaminen säädettäisiin nimenomaisesti ihmiskauppateon tarkoitukseksi.

Sääntely kattaisi sekä pakkoavioliittoon että siihen rinnastettavaan liittoon saattamisen. Pakkoavioliittoon rinnastettavalla liitolla tarkoitettaisiin pakkoavioliittoa, jossa olisi juridisesti pätevän avioliiton sijasta kyse siihen rinnastettavasta liitosta, esimerkiksi niin sanotusta uskonnollisesta avioliitosta. Tästä käytiin keskustelua muun muassa lakivaliokunnassa viime kaudella avioliittolain muutoksen yhteydessä. Maahanmuuttajataustaiset naiset kertoivat meille, miten nämä uskonnolliset avioliitot kuitenkin ovat monin paikoin voimassa. Esityksen mukaisesti ihmiskauppaa koskeva säännös antaisi siten suojaa myös sellaiselle henkilölle, joka on pakotettu avioliittoon esimerkiksi tietyn uskonnollisen yhteisön

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

sääntöjen mukaisesti mutta jonka avioliitto ei ole virallisesti solmittu asiaa koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Esityksen mukainen pakkoavioliitto kattaisi sekä avioliiton solmimisvaiheen että tilanteen, jossa henkilöä estetään irtautumasta pakkoavioliitoksi muodostuneesta liitosta. Lisäksi esityksen myötä kävisi nykyistä selkeämmäksi, miten alle 18-vuotiaisiin kohdistuvaa pakkoavioliittoon saattamista tulkittaisiin. Alle 18-vuotiaiden osalta pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattamisena pidettäisiin esityksen mukaisesti avioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattamista ihan sellaisenaan, eli ihmiskauppasäännöksen mukaisten keinojen käyttämistä ja siten säännöksessä tarkoitettua pakottamista ei edellytettäisi.

Ehdotuksen tarkoituksena on selkeyttää avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta koskevaa sääntelyä. Siten esityksellä vahvistettaisiin henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden sekä yksityiselämän suojaa. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Seuraavaksi sitten mennään puhujalistaan, ja tämän asiakohdan käsittely lopetetaan klo 17, koska on rajoitettu aikataulu käsittelyyn. — Ja sitten edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

16.34 Pinja Perholehto sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos ministerille esittelystä.

Tätä uudistusta on todella odotettu, ja esitys avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi on enemmän kuin tervetullut. Se on myös arvokas jatkumo viime kaudella aloitetulle työlle, jolloin päätettiin tästä pakkoavioliittojen mitätöinnistä.

Vuoden 23 lopussa Suomessa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä oli tunnistettu yli 1 200 uhria, joista noin 20 prosenttia pakkoavioliiton uhreja. Lähes joka kolmas pakkoavioliitto länsimaissa on lapsiavioliitto, jossa joko toinen tai molemmat puolisoista ovat alaikäisiä. Nämä luvut ovat todella järkyttäviä ja kertovat karua kieltä siitä, kuinka laajasta ongelmasta on kyse. Mutta ennen muuta ne ovat järkyttäviä siksi, että kyse ei ole pelkästään luvuista, vaan kyse on ihmisistä. Siksi kiitän lämpimästi sitä, että mikäli tämä hallituksen esitys viedään eteenpäin, niin se todella parantaa jokaisen heistä, erityisesti tyttöjen, oikeuksia, kuten kuuluukin. Suomi on sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, joiden velvoitteiden täyttäminen edellyttää juuri tämänkaltaista toimintaa.

Puhemies! Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö olisi nyt kattamassa tällä esityksellä myös juridisesti päteviin liittoihin rinnastettavat uskonnollisin tai kulttuurisin keinoin solmitut avioliitot sekä avioliitossa pysymiseen pakottamisen. Nämä ovat täysin hyviä, välttämättömiä asioita, mutta haluan esittää myös kriittisen, kirittävän huomion koskien sitä, että tämä esitys avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta on edelleen sidottu ihmiskauppalainsäädäntöön.

Kaikki pakkoavioliitot eivät kuitenkaan liity ihmiskauppaan. Syitä voivat olla esimerkiksi ulkoinen pakote, sukulaisten painostus. Myös kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa sekä monien Euroopan maiden lainsäädännöissä pakkoavioliittoa tarkastellaan omalla ilmiönään eikä pelkästään koskien ihmiskauppaa. Huomautan, että lisäksi tässä Istanbulin sopimuksessakaan ihmiskauppa ei sisälly avioon pakottamisen kriminalisoinnin alle. Suomi on jo tähän mennessä saanut GREVIOLta suosituksia, jotka korostavat, ettei avioliittoon pakottaminen itsessään ole ihmiskauppaa, vaikka tietyissä tapauksissa nämä tunnusmerkit voivatkin täytyä. Ajattelen, että tämä ristiriita on ilmeinen ja se on huoles-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

tuttava. Toivon todella, että kun tätä esitystä jäljempänä käsitellään, niin suurta tarkkuutta kiinnitetään siihen, millä tavoin vielä tätä ihmiskaupan ja pakkoavioliittojen välistä linkitystä tullaan lopulta esityksessä käsittelemään.

Mutta näillä ajatuksilla kiitän erittäin lämpimästi ministeriä vielä tästä valmistelusta ja toivotan jatkovalmisteluun oikein paljon viisautta, sillä se on edellytys sille, että tämäkin laki on johdonmukainen, se on oikeudenmukainen ja ennen muuta todella suojelee pakkoavioliittojen uhreja kaikissa tilanteissa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli.

16.37 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos esityksestä, todella tärkeä asia.

Pakkoavioliitot eivät aina koske alaikäisiä. Ne voivat koskea myös täysi-ikäisiä. Ja on myös ymmärtääkseni huomioitava sekin mahdollisuus, että vaikka määritelmä ikään kuin täytyy sillä, että toinen on pakotettu, niin voihan tilanne olla se, että molemmat ovat pakotettuja. Siinä tilanteessa saattaa taustalla olla suku tai heimo, tai mikä siellä nyt sitten onkin taustalla vaikuttamassa, joka haluaa, että tällainen ikään kuin naimakauppa tehdään, ja siihen vähintään toinen, mahdollisesti jopa molemmat, pakotetaan.

Eli siinä suhteessa hallituksen esitys on molempien liittoon sitoutuvien puolella, että oman tahdon pitää aina olla siellä taustalla, ei mitään muita syitä. Kaikki sellaiset selitykset, jotka liittyvät kulttuurillisiin syihin, uskonnollisiin syihin, maantieteellisiin syihin ynnä muuta, ynnä muuta, eivät nyt vain tähän suomalaiseen yhteiskuntaan ja oikeusjärjestykseen sovi. Ihmisillä täytyy olla oikeus päättää omasta kehostaan, omasta tulevaisuudestaan ja siitä, kenen kanssa avioliittoon haluaa sitoutua.

Kiitän tästä esityksestä ja toivon pikaista käsittelyä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola.

16.39 Mari Kaunistola kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos ministerille esityksestä.

On valtavan tärkeää, että hallitus nyt korjaa tätä ongelmaa ja selkeyttää pakkoavioliittojen kriminalisointia. Suomi on tasa-arvoon kaikin tavoin pyrkivä yhteiskunta. Pakkoavioliitot ovat räikeitä ihmisoikeusrikkomuksia, joista arviolta jopa kolmannes on lapsiavioliittoa.

Avioliittoon pakotettu on yleensä tyttö tai nainen. Pakottamisessa voidaan käyttää väkivaltaa, uhkauksia ja painostamista, ja niitä perustellaan kulttuurisilla tekijöillä tai niin sanotuilla kunniakysymyksillä. Suomalaiseen yhteiskuntaan tämä ei kuitenkaan kuulu. Toivon, että ehdotettu lakimuutos alentaa kynnystä ilmoittaa pakkoavioliitoista viranomaisille sekä vahvistaa uskallusta vastustaa nuorten, etenkin naisten, painostamista pakkoavioliittoon tai siinä pysymiseen.

Kuten hallitusohjelmassa mainitaan, erityisen tärkeää on pyrkiä vaikuttamaan asenteisiin. Tämä ei voi olla vain asiasta kärsivien naisten vastuulla, vaan meillä on yhteiskunnallinen vastuu tuoda asiaa esille ja sitä, että pakkoavioliitto ei ole Suomessa sallittu. Ja tässä varmasti tarvitaan kaikki mahdolliset viestinnälliset ja laajat keinot useilla eri kielillä, jotta tämä tieto tavoittaa mahdollisimman monia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

16.40 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Avioliittoon pakottaminen on vakava ihmis-oikeusloukkaus, joka voi aiheuttaa uhrilleen fyysistä ja psyykkistä kärsimystä. Termille ei ole kansainvälisesti yhdenmukaista määritelmää, mutta yksinkertaisimmillaan kyse on avioliitosta, joka on solmittu ilman vähintään toisen osapuolen täyttä ja vapaata suostumusta.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä Suomessa oli vuoden 23 lopussa 259 tunnistettua pakkoavioliiton uhria, mikä on 20 prosenttia kaikista tunnistetuista ihmiskaupan uhreista Suomessa. Pakkoavioliittojen uhreista länsimaissa arvioidaan olevan alaikäisiä jopa kolmannes. Lapsiavioliitoissa joko toinen tai molemmat puolisoista ovat alle 18-vuotiaita.

Avioliittoon pakottaminen kohdistuu kaikkiin sukupuoliin, mutta se on yleisemmin varsinakin naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan muoto, joka johtaa usein siihen, että naisilla ja tytöillä ei ole henkilökohtaista eikä taloudellista itsemääräämisoikeutta. Taloudellinen riippuvuus ja mahdollisesti lasten huoltajuuskysymykset, riidat, lapsikaappausten pelko pitkittävät pakkoavioliittoja. Avioliittoon pakottamisen muodot voivat olla moninaisia ja toisaalta varsin hienovaraisia, mikä tekee sen tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta vaikeaa. Äärimmäisessä muodossaan avioliittoon pakottamiseen voi liittyä uhkaavaa käytöstä, sieppaamista, vangitsemista, fyysistä väkivaltaa, raiskauksia ja joissakin tapauksissa puolison murhaaminen. Orpon hallituksen esityksen mukaan se on tuomittava rikoslain nojalla, rangaistava ihmiskauppana tai pakottamisena.

Esitys ei valitettavasti kata kaikkia avioliittoon pakottamisen muotoja. Tällaisia tapauksia saattavat olla erityisesti kunniaan liittyvän väkivallan kontekstissa solmitut pakkoavioliitot tai avioliitosta irtautumisen estäminen. Hallituksen esityksessäkin on tunnistettu, että vaikka avioliittoon pakottamista tai pakkoavioliittoa koskevista tapauksista on ollut viitteitä rikosprosessissa käsitellyissä tapauksissa, eivät teot yksittäisinä ole ylittäneet tuomitsemisen kynnystä. Haasteena rikosprosessille on pidetty esimerkiksi näytön puuttumista, asianomistajan haluttomuutta tehdä yhteistyötä viranomaisen kanssa, lojaalisuutta perhetä tai sukua kohtaan tai haluttomuutta tehdä rikosilmoitusta sukulaisista. Pelko mahdollisen väkivallan eskaloitumisesta tai tapahtumien sijoittuminen kokonaan tai osittain ulkomaille vaikeuttavat asian selvittämistä. Myös meidän viranomaiset tarvitsisivat todella osaamisen vahvistamista.

Oikeusministeriön tuottamassa rikosoikeuden professori Matti Tolvasen ja Elisa Silvennoisen tekemässä selvityksessä käy ilmi, että henkinen väkivalta johtaa hyvin harvoin rangaistukseen Suomessa. Avioliiton välttely tai siitä pakeneminen on usein lähtevälle osapuolelle vaarallista. Toisaalta tilanteen käydessä sietämättömäksi voivat pakkoavioliitot johtaa jopa itsemurhiin, kun pakotettava osapuoli ei näe enää muuta vaihtoehtoa päästäkseen pois tilanteesta.

Tein avioliittoon pakottamisen kriminalisoinnin erillissäännöstä koskevan toimenpidealoitteen, jonka käsittelyä toivon tämän hallituksen esityksen yhteydessä. Aloitteessa esitän, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin erillisen pakkoavioliittoja koskevan pykälän säätämiseksi, joka sisältäisi pakottavan kontrollin. Pakottavaa kontrollia esiintyy monenlaisessa sukupuolittuneessa väkivallassa ja erilaisissa ihmissuhteissa, esimerkiksi parisuhteissa, hoivasuhteissa, sukujen ja yhteisöjen sisällä. Toimenpidealoitteeni mukaan erillissäännöksellä avioliittoon pakottamisesta voitaisiin tuomita myös silloin, kun ihmiskaupan, laittoman uhkauksen tai pakottamisen tunnusmerkit eivät täyty.

Nykyinen rikoslain pakottamista koskeva säännös ei kata niitä avioliittoon pakottamisen muotoja, joissa pakottaminen tapahtuu muuten kuin väkivaltaa tai uhkausta käyttämäl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

lä. Erillissäännöksellä pystyttäisiin paremmin kattamaan sellaiset avioliittoon pakottamisen muodot, joita ei vielä tunnisteta. Pakottava kontrolli on jo tunnistettu pakkoavioliittojen taustalla hallituksen esitystä myöden, minkä vuoksi pidän tärkeänä sitä, että osoitamme sen olevan väärin ja kiellettyä. Näin voimme vahvistaa yksilöiden, erityisesti tyttöjen ja naisten, itsemääräämisoikeutta sekä yhteiskunnallista tasa-arvoa. Tämä pakottava kontrolli tosiaan hallitusohjelmassakin on todettu, ja soisi, että se tässä kohtaa vauhdilla etenee.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kauma.

16.46 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Pakkoavioliitolla tarkoitetaan sitä, että vähintään toinen osapuolista ei ole antanut suostumustaan avioliitolle. Itsekin tein tässä asiassa lakialoitteen vuonna 2019 — ja tämän lain perusteluteksteissä viitataan muun muassa tähän lakialoitteeseeni — sillä aika monet kansalaisjärjestöt ovat Suomea kritisoineet siitä, että emme ole riittävän selkeästi kriminalisoineet pakkoavioliittoja. Tyypillisestihän tässä on kysymys siitä, että maahanmuuttajataustainen nuori tyttö tai nainen lähetetään ulkomaille, missä hänet vastentahtoisesti saatetaan avioliittoon henkilön kanssa, jonka kanssa hän ei olisi halunnut avioitua. Tähän saattaa liittyä henkistä tai fyysistä uhkaa, ja voi olla myös kysymys siitä, että on haluttu saada esimerkiksi oleskelulupa tälle puolisolalle, joka pakkoavioliittoon pakottaa. Voidaankin todeta, että tämä pakkoavioliitto on yksi kunniaväkivallan muoto, joka on rantautunut Suomeen ja pitää sellaisenaan kitkeä pois heti näin alkuvaiheessa.

Monella tapaa tähän asiaan on yritetty Suomessa jo aiemminkin puuttua, muun muassa siten, että alaikäisten solmimat avioliitot kiellettiin 2019. Mutta valitettavasti, kuten täällä on käynyt ilmi näitä lukuja ja numeroita, sillä ei ole riittävän hyvin pystytty asiaan puuttumaan.

Yksi asia, jonka haluaisin nostaa esiin, on se, että tähän on tähän mennessä ollut asianomistajarikos, eli uhrin itsensä pitäisi nostaa siitä syyte, mikäli haluaa tälle asialle oikeutta. Nyt tässä lainsäädännössä, joka meillä nyt on käsittelyssä, pakkoavioliitto kriminalisoidaan ihmiskauppaan liittyen elikkä syyttäjä voi itsenäisesti nostaa syytteen asiassa, mikäli kysymys on ihmiskaupan uhrista.

Tässä yhteydessä kysyisin teiltä, arvoisa ministeri, miksi päädyitte siihen, että tästä ei tehty erillislakia, tai siihen, ettei nimenomaan pakkoavioliittoon liittyen voisi syyttäjää nostaa syytteen ilman, että uhri itse on asiassa aloitteellinen.

Näihin asioihin, arvoisa puhemies, haluaisin täsmennystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohi.

16.48 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Suomihan on vuonna 2015 liittynyt niin sanottuun Istanbulin sopimukseen, joka tämänkin lainsäädännön taustalla on, erityisesti siksi, että kun sitä täällä otettiin käyttöön ja lainsäädäntöä säädettiin, niin työelämä- ja tasa-arvovaliokunta piti tärkeänä sitä, että pakkoavioliittojen esiintyvyyttä ja riskitekijöitä selvitetään ja arvioidaan, onko tarvetta lainsäädännön muutokselle.

Kun tämän Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa seuraa erityinen asiantuntijatyöryhmä, niin he ovat nostaneet Suomen maa-arvioinnissa esille tämän, olisiko syytä täsmentää tätä ihmiskauppalainsäädäntöä, vaikka sinänsä se muodollisesti saattaisikin jo ehkä täyttää Istanbulin sopimuksen edellytykset, että jo nykyisenkin lainsäädännön piirissä nämä pak-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

koavioliitot menevät ihmiskauppaan. Mutta niin tai näin, kun nämä ovat nousseet esille, niin minusta on hyvä, että sitä tunnusmerkistöä tältä osin täsmennetään ja tämmöiset pakkoavioliitot kerta kaikkiaan selväsanaisesti otetaan mukaan sinne tunnusmerkistöön ja kriminalisointiin tällä muutoksella.

Täällä on käytetty minusta hyviä puheenvuoroja tämän suhteen. Ei ole tarvetta sen enempää täydentää, eli esitys on varmasti hyvä ja varmasti tulee laajalla enemmistöllä — epäilisin, että yksimielisesti — tässä salissa hyväksyttyä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strand.

16.50 Joakim Strand r: Arvoisa puhemies! Avioliittoon pakottaminen todella on vakava ihmisoikeusloukkaus.

Det handlar nu alltså om att det till strafflagens bestämmelser om människohandel fogas att en gärning som syftar till att göra en person till föremål för tvångsäktenskap eller något därmed jämförbart förbund är straffbar som människohandel.

Begreppet tvångsäktenskap definieras nu i motiveringarna så att det omfattar ingående av ett äktenskap eller något därmed jämförbart förbund, men det omfattar också det att en person hindras från att lösgöra sig från ett tvångsäktenskap, så egentligen går man nu vidare från det arbete som påbörjades redan under förra perioden, liksom här kom upp.

Suomi on tasa-arvoon kaikin keinoin pyrkivä maa, ja itse näen, että tämä on jatkoa sille työlle, joka jo viime kaudella aloitettiin. Hyvä esitys.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

16.51 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämähän ei ole nyt mikään ministerin kyselytunti, mutta minulla on kuitenkin tämmöinen konkreettinen kysymys tässä. Viittaan edustajakollega Perholehdon puheenvuoroon, jossa hän esitti lukuja ihmiskauppatilastoista, ja viittaan myös edustaja Kauman puheenvuoroon, koska oma kysymykseni liittyy siihen samaan aihepiiriin.

Siitä on jo muutama vuosi aikaa, kun Turussa kouluhallinnossa työskentelevä ystäväni kertoi minulle, että erityisesti tietyissä kouluissa tapahtui niin, että yksittäisiä tyttöjä, yleensä noin 12:n iässä, vain hävisi sieltä koulusta. Oli niin sanotusti lähdetty kotimaahan ja ei sieltä sitten yleensä palattukaan, tai sitten saattaa olla, että palattiin vuosia myöhemmin. Onko meillä olemassa luku-, numerodataa tämmöisen ilmiön yleisyydestä, eli onko kysymys koko maan tasolla kymmenistä vai kenties suuremmasta määrästä? Pelkästään Turun kaupungissa oli mainittu useita tällaisia tapauksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sirén.

16.52 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on ilman muuta tärkeä parannus nykytilaan, ja tämä on myös muun muassa naisjärjestöjen pitkäaikainen tavoite, että näitä lainsäädännön epäkohtia saadaan selkeytettyä ja myös korjattua — todella tärkeä asia. Nykyisessä lainsäädännössä pakkoavioliittojen rangaistavuus ei ole riittävän selkeästi tehty.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

Yksi huomio liittyy tähän määritelmällisyyteen, mikä ei ole siis aivan helppoa, oli kysymyksessä sitten ihmiskauppa tai pakkoavioliitot. Pakkoavioliittoja koskien olisi tärkeää, että tunnistetaan varsinaisen avioliiton lisäksi myös siihen rinnastettavissa olevat liitot ja järjestelyt sekä sellaiset tapaukset, joissa pakotetaan pysymään avioliitossa erilaisin keinoin. Osa näistä tapauksista liittyy ihan selkeästi ihmiskauppaan, ja silloin on luonteavaa, että sääntelyä on ihmiskauppapykälässä. Mutta on myös sellaisia tapauksia, jotka ovat sitten jotain muuta eivätkä suoraan rinnastu tähän, jolloin on hyvin tärkeää, että on myös erillinen pykälä nimenomaan pakkoavioliittoja koskien.

Pakkoavioliitot ja ihmiskauppa linkittyvät ja liittyvät usein toisiinsa, mutta pakkoavioliitot eivät rajaudu vain ihmiskauppaan. On vaikeasti tunnistettavissa ulkopuolelta, milloin kysymyksessä on pakkoavioliitto, ja sen takia paitsi että tätä lainsäädäntöä täsmennetään, mikä on erittäin tärkeää, on tärkeää myös, että meidän ammattilaisilla, virkahenkilöillä, on riittävä tieto ja taito tunnistaa ja puuttua näihin tilanteisiin. Kyseessä ovat haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset, yleensä naiset, ja meidän pitää lainsäädäntö kerrallaan tehdä meidän sääntelyyn sellaisia muutoksia, että varmistetaan, ettei yhteiskunnassamme ole minäänlaista sijaa naisten alistamiselle tai hyväksikäytölle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja nyt ministerille, olkaa hyvä. Sitten siirrymme seuraavaan asiaan.

16.54 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitoksia hyvästä keskustelusta.

Tosiaan viime kaudella, kun lakivaliokunta käsitteli avioliittolain muuttamista ja siihen liittyvää avioliiton kumoamista koskevaa lainsäädäntöä, niin siinä yhteydessä käytiin läpi myös tätä pakkoavioliittoa, ja silloin toivottiin selkeyttämistä tähän lainsäädäntöön, ja nyt se tuli tämän hallituksen toimesta. En tiedä nyt, onko tässä nyt joku väärinymmärrys, mutta siis avioliittoon pakottaminen on ollut rangaistavaa tähänkin asti ihmiskauppana ja törkeänä ihmiskauppana ja pakottamisena, mutta tässä on kaivattu kuitenkin sitä täsmentämistä ja selkeyttämistä, ja siitä tämä nyt johtuu. Se on nimenomaisesti täällä erikseen todettu, ja samalla on todettu se, että rangaistavaa on myös tämä avioliitonomainen tilanne, joka voi olla uskonnollinen tai kulttuurinen liitto. Lisäksi esitys kattaa myös avioliiton solmimisvaiheen ja tilanteen, jossa henkilöä estetään irtautumasta pakkoavioliitoksi muodostuneesta liitosta. Täällä oli jossain puheenvuorossa siitä, ja se kattaa myös nämä tilanteet.

Sitten oli vähän puhetta näistä näyttöasioista ja muutenkin siitä, miten saataisiin näyttöä. Se näyttöongelmahan ei välttämättä poistu, mutta jos ajatellaan sitä keskustelua, mitä käytiin viime kaudella lakivaliokunnassa, niin kyllä toivottiin juuri sitä erityissääntelyä myös sen takia, että sillä on vaikutus myös siihen, että voidaan todeta, että Suomessa on erikseen kriminalisoitu pakkoavioliitto, ja silloin tämä lain henki näyttäytyy muualle ja ehkä silloin näissä erilaisissa yhteyksissä se uskalletaan ja halutaan sanoa ääneen. Mutta valiokunta myöskin siinä lausumassa, valiokunnan mietinnössä, toi esille sen ajatuksen, että ylipäätään on tärkeää pystyä vaikuttamaan uskonnollisissa ja kulttuurisissa yhteisöissä näihin asenteisiin ja lisätä tietoisuutta, jotta voidaan auttaa uhreja, jotta he pääsevät avun ja tuen piiriin. Eihän pelkkä rikoslaki mitään muuta, jos ei sieltä niitä ihmisiä uskaltaudu tulemaan esiin.

Sitten edustaja Lindénin kysymystä minä en ihan ehkä ymmärtänyt. Tosiaan en tiedä, miten puhuitte, että alaikäisiä katoaa. Ainakin tämäläisyyksiä keskusteluviihteitä on ollut joskus siinä yhteydessä, kun on puhuttu tyttöjen viemisestä silvottavaksi. On ollut tämmöi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

siä, mutta niitäkin on tutkittu aika vähän tai on voitu saada tietoa aika huonosti, mutta voi liittyä myös tämäntapaisiin tilanteisiin pakkoavioliittoja. Meille nämä vieraat kulttuurit ovat haasteellisia, ja tämäntyyppistä lainsäädäntöä joudutaan tekemään, johon me olemme vasta viime vuosina joutuneet enenevässä määrin törmäämään. Siksi on erittäin tärkeää myös, että ihmiset kotoutuvat tänne, ettei ole koko ajan enenevässä määrin tällaisia ongelmia. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.